

Intro

Het artikel van Azza Karam, verschenen in Tenachon 44, is een artikel dat mij intrigeert, omdat het precies over zaken gaat die ons nu allen na aan het hart liggen als het gaat over de mogelijkheden tot ontwikkeling en mensen. Azza Karam verwijst naar het baanbrekende werk van de econoom Amartya Sen op dit terrein in samenwerking met dat van de humanistisch filosoof Martha Nussbaum. Beiden hebben de zogenaamde Capability Approach ontwikkeld, waarover ik hieronder iets meer vertel. Ik hoop dat deze info en het artikel van Azza Karam veel deelnemers van dit leerhuis online inspireert zich nader te verdiepen in deze benadering die juist ook het dialogisch, creatief en kritisch samen leren veronderstelt en mogelijk maakt.

Amartya Sen en Martha Nussbaum

Het is econoom en Nobelprijswinnaar Amartya Sen die al tientallen jaren fundamentele kritiek levert op deze eenzijdige economische benadering van ontwikkeling waarin elke maatschappelijke tendens wordt gereduceerd tot een rekensom.

Economische ontwikkeling is volgens Sen alleen van belang wanneer het burgers de vrijheid geeft om de dingen te doen die ze graag doen. Een goed draaiende economie heeft als doel om burgers een goed leven te laten leiden. Dat kan door te zorgen voor goed onderwijs en een toegankelijke gezondheidszorg.

Het is de kritiek op de materialisering van menselijke ontwikkeling die *Amartya Sen* en filosofe *Martha Nussbaum* inspireerden tot het ontwikkelen van de *Capability Approach*.

Capability Approach

Het doel van de Capability Approach is om bij het bepalen van sociaal en politiek beleid de kwaliteit van het leven als uitgangspunt te nemen, en niet economische parameters als productie-, groei- en winstcijfers. De kwaliteit van leven laat zich daarbij vertalen als 'de vrijheid van mensen om te kiezen het leven te leiden dat ze -binnen de grenzen van het redelijke- graag willen leiden'. In sociaal-politiek beleid gaat het er dan vooral om kansen of mogelijkheden te creëren voor mensen zodat zij in staat zijn om zich volgens eigen maatstaven vrij te ontwikkelen.

Of iemand nu lichamelijk of geestelijk beperkt is, man of vrouw, jong of oud, Belg of Nederlander, een Syrische asielzoeker of een arme Griek, zij dienen allemaal de gelegenheid te krijgen zich naar eigen wensen en mogelijkheden te ontwikkelen. Zij hebben allen recht op een kwalitatief goed en waardig leven. De Capability Approach benadrukt daarmee het universele recht van mensen op geluk.

Voorwaarden voor het goede leven

Er is ondertussen veel onderzoek gedaan naar capabilities en functionings. In de wetenschappelijke literatuur zijn er veel voorbeelden van capability-lijsten te vinden. De meest geciteerde is die van Nussbaum. Nussbaum bakent tien 'universele capabilities' af die naargelang de lokale context nader ingevuld kunnen worden. Volgens haar staat het vervullen van deze capabilities garant voor het leiden van een **goed leven**.

- **Leven:** in staat zijn om een leven te leiden volgens een normale levensduur.
- **Lichamelijke gezondheid:** in staat zijn tot een gezond leven, voortplanting, voedsel, onderdak.
- **Lichamelijke onschendbaarheid:** in staat zijn om zich te bewegen zonder bedreiging van geweld, inclusief vrijwaring van seksueel en huiselijk geweld.

- **Verbeeldingskracht en denken:** in staat zijn om de zintuigen te gebruiken, te fantaseren, te denken en te redeneren: denk aan vrijheid in religie, literatuur, muziek, wetenschap.
- **Gevoelens uiten:** in staat zijn om je te hechten aan dingen en mensen buiten zichzelf, liefhebben, rouwen, verdriet, beminnen, woede.
- **Praktische rede:** in staat zijn om ideeën te vormen over het goede en hoe ik mijn leven daarop kan inrichten, denk aan gewetensvrijheid en vrijheid van godsdienstoefening.
- **Sociale verbanden scheppen:** in staat zijn om met en voor anderen te leven: aangaan van sociale banden, deel uitmaken van een gemeenschap, zelfrespect en eigenwaarde, anti-discriminatie op grond van geslacht, etniciteit, seksualiteit, kaste, religie, nationaliteit.
- **Zich verbinden met andere biologische soorten:** in staat zijn om te leven met dieren, planten, de natuur.
- **Spelen met anderen:** in staat om te lachen, spelen en recreëren.
- **Vormgeven van de eigen leefomgeving:** in staat tot politieke, materiële en arbeidsparticipatie.

Bas van den Berg, medewerker Stichting PaRDeS en Stichting LEV

Naar het [artikel van Azza Karam](#).